

A Kék az új fekete

Vannak olyan alapdarabok, amelyeknek éppúgy kötelezőnek kéne lennie a könyvespolcon, mint annak a bizonyos „kis fekete ténak” a gardróbban, avagy Coco Chanel helyett egy kis Egressy mindenkinél. A *Portugál* és a *Sóska, sültkrumpli* mára a kortárs drámairodalomban olyan klasszikussá vált, mint Spiró *Csirkefeje*. Ezúttal, a két alapdarab mellé jó érzékkel, más, újabb kiegészítőket illesztettek, mint a 2005-ös nyolcas válogatásba. A 19. szá-

zadban játszódó trilógia – a *Vesztett éden*, a *Reviczky és a Három koporsó* – ebben nem szerepel, szerencsére a legkevésbé sikerült *Baleset* is kimaradt, helyettük a tematikájában, nyelvezetében és hangulatában sokkal inkább illeszkedő *Az isten lába* és a *Nyár utca, nem megy tovább*, valamint a *Június* jöttek.

A már védjeggyé vált (amúgy is magyar sajátosságnak mondott?) sírva nevetés, amikor annyira abszurd és kilátástalan a helyzet, hogy ha bőgünk is kínunkban, a nyomoron mégis jobb nevetni – *Az isten lábára* (2009) is jellemző. Meg ránk is. Kis magyar réal.

Szippantós: Mi folyik itt?

Adri: Szar. Mert hasmenés van. De egyébként csoda. Csoda folyik!

Gajdar: És mi lesz sok répa sorsa?

Bozgor: Túltermelési válság. Ránk fog rohadni.

A szarból itt sem lehet ugyan várat építeni, de konkrétan répa nő belőle. Csakhogy amíg a *Portugálban* a tenger, Portugália, a kiszakadás, a szerelem valami vágyott dolog bír lenni, addig itt a válság nem csak gazdasági szinten jelenik meg, hanem a szereplők teljes illúziótlanságában is. Nem dolgozni kell, hanem lottón nyerni – hangzik el, és ha nem jön be, maximum a szippantós autó összegyűjtött tartalmából villámgyorsan növvő giga répából elképzelhető a jövő építése. A válságon túl nagyon is aktualizált társadalmi, politikai jelenségeket is summáznak a szereplők: „Kis dolgokkal kezdődik. Nem engedik, hogy együtt szarj velük. [...] De hiába vagy okos, ravasz, nem vagy közlök. [...] Ne hagyd magad. Ki kell harcolni a szarás jogát, barátom.”

Főváros, nevesített (Irács) vagy névtelen kis települések, zárt terrek (cirkusz, öltöző, gyúrószoba, trolibusz) – kisebb-nagyobb mikrokozmoszok, bár kidolgozottságuk, mélységük nem egyforma. Míg

a *Portugál* kis képkockák ügyesen összeillesztett, egy nagyobb egységet alkotó összesség, addig a többi dráma nem tud ugyanakkora, átfogó világképet megteremteni. A címadóvá kiemelt *Kék, kék, kék* talán alkalmas lenne rá – nem is ismeretlen a cirkusz mint a világ leképződése kicsiben toposz – de még amikor a WC-be (World Circus) és az Európai Unióba bekerülés aktuális kérdés volt, akkor sem tudott a *Portugálhoz* mérhető sikereket elérni.

Ha már párba lehetne állítani a drámákat, akkor a 4x100 nem csak a sport tematika miatt rokonítható a *Sóska, sültkrumplival*, de az ismertség-kevésbé felkapottság relációban is helytálló. A foci lenne ennyivel vonzóbb sport a lecsúszott szereplők mellé? Érdekesebbek a saját sebeiket nyalogató, egymáson átázoló férfiak, mint a női váltó öltözőjében, gyúrószobájában kibomló sorsok? Holott nagyon hasonlóak – van közös pasi/nő, öregedő „jajmileszelem figura”, – mégis, az öt évvel később írt női szereplőgárda nem üt akkortól.

Egressy legfőbb erényei az abszurd helyzeteken túl a környezet- és karakterteremtés és –kezelés. A lepusztultság, a „minden rohad körülöttünk és bennünk” érzést ügyesen adagolt, finomra hangolt, redukált (és roncsolt) nyelven valósítja meg. Ahogy Csipesz mondja a *Portugálban*: „Pazar, baszod. Pazar. Ez a jó szó.”

A budapesti, azonos évben íródott (2007) drámapárosból a *Nyár utca, nem megy tovább* Vecseryné Jánost is megihlette egy filmnyire (2011-ben). A 74-es trolit egy csendes, januári vasárnap délelőtt a Térítő megpróbálja eltéríteni. Ezt a szókimondó sofőr asszonyság, egy, a pipogyasága ellenére ügybuzgó BKV-ellenőr, egy haldokló kurtánár, egy kleptomániás színész, valamint egy vendégcsalogató hölgyemény hiúsítja meg. Az abszurd jelenetek csúcspontja, mikor közösen elszívznak egy marihuánás cigarettát, és ez a közös „szívás” hozza össze a csapatot, mindenki elmeséli a saját történetét, míg a végállomáson le nem lövik őket.

Nem kevésbé groteszk a Június apa figurája sem: „Miről is beszélgetünk? Lehet-e másról beszélgetni, mint a halálról?”

Kicsit olyannak tűnik a kötet szerkesztési koncepciója, mint a Nagy Duett: benne van a lehetőség, hogy egy-egy szerethető, már magát és rendezőjét, színészeit megtaláló dráma segítsen a kevésbé elismertnek vagy kevésbé jól sikerültnek.

A szerző gyűlölt gyerekkori osztálytársából lett a kortárs drámairodalom, az Egressy-drámák emblematikus figurája, a *Bittner*. Egész jó mókává nőtte ki magát figyelni, várni Bittner újabb és újabb reinkarnációját. Hogy a cirkusz körül machináló manipulátor, a szippantós autós vagy a törtető és gyűlölt focibíró, mindegy is. Sőt, ahol nincs, ott is ott van, maximum szponzorfeliratként. Nem szeretnék Bittner lenni.

Vagy tán egy kicsit mégis. (*Egressy Zoltán: Kék, kék, kék. Kalligram. 2012, 344 oldal, 3000 Ft*)